

Олександр Нечипоренко

ЗНАЙОМТЕСЬ:

ВИЩА

РАДА ЮСТИЦІЇ

УКРАЇНИ

Київ – 2004

ББК 67.7(4УКР)
Н59

Н59 Нечипоренко, Олександр

Знайомтесь: Вища рада юстиції України. — К., Інститут громадянського суспільства: ТОВ «ІКЦ ЛЕСТА», 2004, — 24 с.
ISBN 966-8312-06-6

Це видання має на меті ознайомити читача з конституційним, колегіальним, незалежним органом в системі правосуддя, який відповідає за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також приймає рішення стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність. Цим органом є Вища рада юстиції України. Для широкого кола читачів.

ББК 67.7(4УКР)

Видання здійснене за підтримки фонду Чарльза Стюарта Мотта

Погляди, викладені тут, належать автору цієї роботи і не можуть ні за яких обставин вважатися такими, що виражають офіційну точку зору Фонду Чарльза Стюарта Мотта.

Ця інформація та розробки є вільними для копіювання, перевидання та поширення по всій території України усіма способами, якщо вони здійснюються безоплатно для кінцевого споживача та якщо при таких копіюванні, перевиданні та поширенні є обов'язкове посилання на автора і суб'єкта майнового права на цю інформацію та розробки.

ISBN 966-8312-06-6

© Інститут громадянського суспільства
© «ІКЦ „Леста“» (макет)

ВСТУП

Відповідно до Конституції України людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість діяльності держави, а утвердження і забезпечення прав і свобод людини є її головним обов'язком. У разі порушення прав і свобод людини і громадянина, Конституція гарантує їх захист судом. Держава ніколи не стане справді демократичною, цивілізованою і правовою, якщо не створить сильної і незалежної судової влади. Тому, на сучасному етапі розвитку України, особливу увагу слід приділити розвитку судової гілки влади. В першу чергу це стосується формування високопрофесійного суддівського корпусу. Кожний, хто звернувся до суду, зацікавлений у тому, щоб його справу розглядав не тільки високопрофесійний, досвідчений суддя, але й авторитетна, справедлива, безстороння, чесна та високоморальна людина, оскільки від таких якостей судді залежить і результат розгляду справи. Тому, важливим кроком на шляху здійснення судово-правової реформи, побудови сучасної судової системи, забезпечення функціонування незалежної судової влади, розв'язання кадрових проблем здійснення правосуддя в Україні стало створення спеціального конституційного органу — Вищої ради юстиції. Головним завданням Вищої ради юстиції є формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя. До її повноважень належить внесення подання про призначення на посади суддів та їх звільнення, розгляд справ про порушення суддями й прокурорами вимог щодо несумісності. Крім того, Вища рада юстиції — єдиний орган, який має право відкривати дисциплінарне провадження щодо Голови, заступників Голови, суддів Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів. Вища рада юстиції також розглядає скарги на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів. Закон «Про Вищу раду юстиції» було прийнято Верховною Радою України 15 січня 1998 року. Цей день вважається днем створення Вищої ради юстиції України. Свое ж перше засідання Вища рада юстиції провела 31 березня 1998 року. Ознайомити з діяльністю Вищої ради юстиції, як важливого конституційного органу в системі правосуддя, і має на меті це видання.

ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИЩУ РАДУ ЮСТИЦІЇ

Який статус має Вища рада юстиції ?

Вища рада юстиції є колегіальним, незалежним органом, відповідальним за формування високопрофесійного суддівського корпусу, здатного кваліфіковано, сумлінно та неупереджено здійснювати правосуддя на професійній основі, а також за прийняття рішень стосовно порушень суддями і прокурорами вимог щодо несумісності та у межах своєї компетенції про їх дисциплінарну відповідальність.

Які нормативно-правові акти регулюють діяльність Вищої ради юстиції?

Повноваження, організація і порядок діяльності Вищої ради юстиції визначаються:

- Конституцією України;
- Законом України «Про Вищу раду юстиції»;
- Регламентом Вищої ради юстиції.

Яка передісторія виникнення такого органу?

Питання формування суддівського корпусу в різні періоди історії України вирішувалися по-різному. Відомо, що ще за часів гетьманства в Україні був орган, який контролював діяльність суддів. Запровадив таку інституцію під час свого правління і цар Петро І. У грудні 1917 року Центральною Радою був прийнятий Закон «Про умови обсадження і порядок обрання суддів Генерального і апеляційних судів». За цим Законом обрання суддів знаходилося у компетенції Центральної Ради. Кандидати мали подавати свої заяви до Секретарства судових справ, яке зобов'язувалося їх передати до Центральної Ради. Відповідно до Закону єдиною вимогою до кандидатів на посаду судді була наявність вищої освіти, хоча, навіть щодо цієї єдиної вимоги передбачались винятки, і, в окремих випадках, Закон допускав обрання на посаду судді осіб, які такої освіти не мали.

За часів Гетьманату, відповідно до Закону «Про утворення Державного Сенату» від 8 липня 1918 року, до кандидатів у судді висувалися надзвичайно високі вимоги: мати вищу юридичну освіту, перебувати не менш як 15 років на посадах судового слідчого, товариша прокурора окружного суду або адвоката чи мати відповідний науковий ступінь з юридичних наук. У зв'язку з тим, що влада в державі на той час належала Гетьману, встановлювався відповідний порядок добору й призначення

кандидатів на посаду судді. Міністр юстиції вносив подання щодо кандидата до Ради Міністрів, яка попередньо її розглядала. Після схвалення кандидатури Радою Міністрів Гетьман Павло Скоропадський призначав цю особу суддею своїм наказом.

За радянських часів, крім періодів, коли вироки виносили не суди і судді, а надзвичайні комісії та особливі наради при Міністерстві внутрішніх справ, запроваджувався принцип виборності суддів. У зв'язку з цим, професійна підготовка кандидатів у судді довгий час залишалась поза увагою. При обранні суддею, в першу чергу, бралися до уваги політичні якості кандидата.

З прийняттям Конституції України, систему виборності суддів було змінено. Основний закон встановлює порядок формування суддівського корпусу судів загальної юрисдикції і визначає повноваження у цій сфері Президента України, Верховної Ради України та Вищої ради юстиції. Повноваження останньої ми і розглянемо.

Які повноваження має Вища рада юстиції ?

У сфері призначення суддів на посади та звільнення їх з посад Вища рада юстиції є важливою інституцією в процесі формування суддівського корпусу на демократичних засадах, забезпечення високопрофесійності суддівського корпусу та дотримання конституційного принципу незалежності суддів. Крім того, на Вищу раду юстиції покладено вирішення ряду питань, які стосуються не лише функціонування судової гілки влади, а й прокурорської системи. Так, стаття 3 Закону України «Про Вищу раду юстиції» визначає, що до повноважень Вищої ради юстиції належить:

- 1) внесення подання Президенту України про призначення суддів на посади або про звільнення їх з посад;
- 2) розгляд справ і прийняття рішення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності;
- 3) здійснення дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищих спеціалізованих судів;
- 4) розгляд скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів.

Отже, повноваження Вищої ради юстиції охоплюють не лише призначення суддів, а й перевірку підстав та законності прийняття рішень про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів та прокурорів.

СКЛАД ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ

Як формується склад Вищої ради юстиції?

Відповідно до статті 131 Конституції України Вища рада юстиції складається з двадцяти членів.

До складу Вищої ради юстиції входять за посадою Голова Верховного Суду України, Міністр юстиції України, Генеральний прокурор України. Інші члени Вищої ради юстиції призначаються Верховною Радою України, Президентом України, з'їздом суддів України, з'їздом адвокатів України, з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ у кількості по три члени. Два члени Вищої ради юстиції призначаються всеукраїнською конференцією працівників прокуратури.

1. Призначення членів Вищої ради юстиції Верховною Радою України проводиться шляхом таємного голосування. Пропозиції щодо кандидатур на посади членів Вищої ради юстиції вносяться депутатськими групами і фракціями. Призначенням на посаду члена Вищої ради юстиції вважається кандидат, який за результатами таємного голосування одержав більшість голосів від конституційного складу Верховної Ради України — 226 голосів (конституційний склад Верховної Ради — 450 депутатів).

2. Призначення членів Вищої ради юстиції Президентом України відбувається шляхом видання відповідного указу.

3. Призначення членів Вищої ради юстиції з'їздом суддів відбувається шляхом таємного голосування. Кандидатури визначаються з'їздом суддів України за пропозицією делегатів з'їзду відкритим голосуванням більшістю голосів присутніх делегатів з'їзду і включаються в бюлетень для прийняття остаточного рішення з'їздом суддів шляхом таємного голосування. Призначенням на посаду члена Вищої ради юстиції вважається кандидат, який за результатами таємного голосування отримав більшість голосів від числа обраних делегатів з'їзду суддів України. У разі, якщо голосування проводиться по кандидатурах, кількість яких перевищує квоту для призначення на посади членів Вищої ради юстиції, призначеними вважаються кандидати, які набрали більшість голосів щодо інших кандидатів.

4. Призначення членів Вищої ради юстиції з'їздом адвокатів, з'їздом представників юридичних вищих навчальних закладів та наукових установ, всеукраїнською конференцією працівників прокуратури відбувається за тією ж процедурою, що і з'їздом суддів.

Коли Вища рада юстиції стає повноважною?

Вища рада юстиції стає повноважною, тобто може в повному обсязі виконувати свої функції, за умови призначення на посаду не менш як

трьох четвертих від її конституційного складу (нагадаємо, що конституційний склад Вищої ради юстиції — 20 членів) та складення ними присяги, враховуючи і тих осіб, які входять до Вищої ради юстиції за посадою.

Які вимоги висуваються до членів Вищої ради юстиції та які обмеження щодо членства?

Вимоги:

На посаду члена Вищої ради юстиції може бути рекомендований громадянин України:

- не молодший тридцяти п'яти років і не старший шістдесяти п'яти років;
- який проживає в Україні не менш як десять останніх років;
- володіє державною мовою;
- має вищу юридичну освіту;
- має стаж роботи в галузі права не менше десяти років.

Дані вимоги не поширюються на осіб, які входять до складу Вищої ради юстиції за посадою.

Обмеження:

Не можуть бути членами Вищої ради юстиції:

- особи, визнані судом недієздатними або обмежено дієздатними;
- особи, які мають незняту або непогашену судимість.

Які гарантії діяльності членів Вищої ради юстиції?

Відповідно до частини 3 статті 6 Закону України «Про Вищу раду юстиції», вплив на членів Вищої ради юстиції у будь-який спосіб забороняється.

Які повноваження члена Вищої ради юстиції?

Член Вищої ради юстиції має **право**:

- звертатися до Вищої ради юстиції з пропозицією щодо внесення подання про звільнення суддів та про звільнення судді за особливих обставин. Останнє стосується випадків порушення суддею вимоги щодо несумісності; порушення суддею присяги; набрання законної сили обвинувального вироку щодо нього;
- звертатися до Вищої ради юстиції з поданням про відкриття дисциплінарного провадження стосовно суддів Верховного Суду України і суддів вищого спеціалізованого суду;
- при виконанні доручень Вищої ради юстиції, Голови та його заступника знайомитися з матеріалами витребуваних судових справ, розгляд яких закінчено, та безпосередньо в судах знайомитися з матеріалами судових справ, розгляд яких не закінчено;

-
- одержувати письмові пояснення від суддів, прокурорів, скарги або справи яких мають розглядатися Вищою радою юстиції, а також письмову інформацію від посадових та службових осіб установ, організацій, підприємств, громадян та їх об'єднань з цих питань;
 - витребувати матеріали, які мають відношення до з'ясування обставин проступку, перевірка даних щодо якого йому доручена;
 - знайомитися з матеріалами, поданими на розгляд ради, брати участь у їх з'ясуванні та перевірці, заявляти клопотання, наводити свої мотиви, подавати відповідні документи.

За ухилення від подання або порушення строків подання Вищій раді юстиції витребуваних документів та матеріалів посадові особи несуть відповідальність згідно з законом.

Член Вищої ради юстиції зобов'язаний:

- особисто брати участь у засіданнях Вищої ради юстиції;
- своєчасно і добросовісно виконувати доручення Вищої ради юстиції, Голови та його заступника;
- за наслідками перевірки, проведення якої йому доручалося Вищою радою юстиції, Головою чи заступником, скласти довідку та інформувати ініціатора перевірки;
- повідомляти суддю або прокурора про місце та час ознайомлення їх з довідкою про наслідки перевірки та з матеріалами справи;
- направляти Голові в 5-ти денний термін одержані на особистому прийомі звернення з питань, що належать до відання Вищої ради юстиції, зі своїми пропозиціями щодо них;
- за дорученням Вищої ради юстиції, Голови чи його заступника здійснювати перевірку даних про дисциплінарний проступок судді Верховного Суду України або судді вищого спеціалізованого суду, а також інформації про порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності чи порушення суддею присяги.

У яких випадках припиняються повноваження члена Вищої ради юстиції?

Повноваження члена Вищої ради юстиції припиняються в разі:

- закінчення строку, на який його призначено. Рішення про припинення повноважень приймає Вища рада юстиції;
- набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього. Рішення про припинення повноважень приймає Вища рада юстиції;
- втрати ним громадянства України. Рішення про припинення повноважень приймає Вища рада юстиції;

-
- визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим. Рішення про припинення повноважень приймає Вища рада юстиції;
 - визнання його судом недієздатним або обмежено дієздатним. Рішення про припинення повноважень приймається органом, що призначив члена Вищої ради юстиції;
 - подання ним за власним бажанням заяви про припинення повноважень. Рішення про припинення повноважень приймає Вища рада юстиції;
 - неможливості виконувати свої обов'язки за станом здоров'я при наявності медичного висновку, підтвердженого судом. Рішення про припинення повноважень приймає Вища рада юстиції;
 - порушення присяги або скоєння аморального вчинку. У разі порушення присяги особою, яка входить до складу Вищої ради юстиції за посадою, Вища рада юстиції приймає і направляє до органу, який її обрав чи призначив, рішення щодо доцільності продовження нею повноважень. Рішення про припинення повноважень приймається органом, що призначив члена Вищої ради юстиції;
 - звільнення з посади, із зайняттям якої він входить до складу Вищої ради юстиції. Рішення про припинення повноважень приймає Вища рада юстиції;
 - його смерті.

Особи, які входять до Вищої ради юстиції за посадою, вибувають з її складу з дня звільнення з посади.

Коли член Вищої ради юстиції не може брати участь у розгляді питання?

Якщо буде встановлено, що член Вищої ради юстиції особисто, прямо чи побічно заінтересований в результаті справи, є родичем особи, стосовно якої розглядається питання, або якщо будуть встановлені інші обставини, що викликають сумнів в його неупередженості, то він не може брати участь в розгляді питання.

За наявності таких обставин член Вищої ради юстиції повинен заявити самовідвід. Відвід члену ради може також заявити особа, за поданням якої розглядатиметься питання, особа, стосовно якої вирішується питання, чи особа яка подала скаргу.

Відвід повинен бути мотивований і викладений у письмовій формі до початку розгляду питання.

Рішення про відвід (самовідвід) приймається більшістю членів Вищої ради юстиції, які беруть участь у засіданні, таємно в нарадчій кімнаті, за відсутності члена ради, питання про відвід (самовідвід) якого вирішується.

СТРУКТУРА ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ ТА ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЇ

Яка структура Вищої ради юстиції ?

Для організації ефективної діяльності у Вищій раді юстиції утворюються секції:

- секція з питань підготовки подань для призначення суддів уперше та звільнення їх з посад;
- дисциплінарна секція для здійснення дисциплінарного провадження, розгляду скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності і прийняття рішення про порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності.

Організація роботи кожної секції здійснюється секретарем секції. Секції приймають висновки в межах своєї компетенції та подають їх на розгляд Вищої ради юстиції.

Координує роботу Вищої ради юстиції Голова Вищої ради юстиції, а в разі його відсутності — заступник Голови Вищої ради юстиції.

Організаційне та інформаційно-довідкове забезпечення належного виконання повноважень членом Вищої ради юстиції здійснюється секретаріатом ради. За членом ради, у разі необхідності, за його клопотанням, закріплюється помічник з числа працівників секретаріату Вищої ради юстиції.

Які повноваження здійснюють секретарі секцій Вищої ради юстиції?

Секретар секції обирається відкритим голосуванням з кандидатур, запропонованих членами Вищої ради юстиції, крім тих, які входять до Вищої ради юстиції за посадою.

Загальними повноваженнями секретарів секцій Вищої ради юстиції є:

- забезпечення підготовки матеріалів до засідання секції. З цією метою вивчення матеріалів, які надійшли на розгляд секції, підготовка пропозицій щодо прийняття висновків по них;
- призначення засідання секції, головування на ньому та подання висновків секції щодо розглянутих нею питань на розгляд Вищої ради юстиції;
- забезпечення ознайомлення членів Вищої ради юстиції з висновками секції за результатами розгляду конкретних справ та іншими матеріалами, які знаходяться на розгляді секції;
- сприяння членам Вищої ради юстиції у виконанні доручень Вищої ради юстиції, Голови та його заступника;
- узагальнення та аналіз матеріалів з питань відання секції;
- вирішення інших питань організації діяльності секції.

Крім загальних повноважень, секретар кожної секції виконує повноваження щодо питань, які належать до відання окремої секції.

Так, Секретар секції з питань підготовки подань для призначення суддів уперше та звільнення їх з посад:

- розглядає матеріали щодо осіб, які вперше рекомендуються на посаду судді, та про звільнення суддів з посад за загальними обставинами (закінчення строку, на який його обрано чи призначено; досягнення суддею шістдесяти п'яти років; неможливості виконувати свої повноваження за станом здоров'я);
- за дорученням секції доповідає на засіданні Вищої ради юстиції про результати попереднього вивчення матеріалів щодо кожного кандидата на посаду судді;
- вивчає пропозицію члена Вищої ради юстиції щодо подання про звільнення суддів з посад за особливих обставин (порушення суддею вимог щодо несумісності; порушення суддею присяги; набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього).

Отже, під час засідання цієї секції попередньо вивчаються матеріали щодо кандидата на посаду судді. Після чого член Вищої ради юстиції, який діє за дорученням секції, робить доповідь на засіданні Вищої ради юстиції, і лише потім кандидатура на посаду судді розглядається Вищою радою юстиції персонально.

Секретар дисциплінарної секції:

- готує на розгляд Вищої ради подання членів Вищої ради щодо притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів Верховного Суду та вищих спеціалізованих судів на розгляд секції;
- розглядає пропозиції суб'єктів звернення стосовно порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності і вносить Голові або його заступнику пропозиції щодо порядку підготовки їх до розгляду на засіданні Вищої ради юстиції;
- вивчає скарги суддів та прокурорів на рішення про притягнення їх до дисциплінарної відповідальності та організовує їх підготовку для розгляду на засіданні секції;
- розглядає заяви суддів Верховного Суду України, вищих спеціалізованих судів про дострокове зняття дисциплінарного стягнення та організовує їх підготовку на розгляд Вищої ради юстиції;
- розглядає скарги громадян та юридичних осіб, а також повідомлення засобів масової інформації, в яких містяться відомості про порушення присяги та обов'язків судді суддями Верховного Суду України та вищих спеціалізованих судів і вносить пропозиції Голові або його заступнику щодо організації їх перевірки;

— розглядає заяви та скарги, повідомлення засобів масової інформації та інші матеріали, в яких містяться відомості про порушення суддя-ми та прокурорами вимог щодо несумісності, та за наявності підстав вносить пропозиції Голові або його заступнику щодо їх підготовки до розгляду на засіданні Вищої ради юстиції.

Голова Вищої ради юстиції

Голова Вищої ради юстиції здійснює керівництво роботою Вищої ради юстиції.

Голова Вищої ради юстиції обирається з членів Вищої ради юстиції на трирічний термін (без права переобрання протягом цього терміну) на першому засіданні Вищої ради юстиції таємним голосуванням шляхом подання бюлетенів з будь-якою кількістю кандидатур, запропонованих членами Вищої ради юстиції, або не пізніше двомісячного строку з дня, коли посада Голови стала вакантною. Головою Вищої ради юстиції не може бути обрано членів Вищої ради юстиції, які входять до її складу за посадою. Рішення про обрання Голови Вищої ради юстиції вважається прийнятим, якщо за нього проголосувало більше половини від конституційного складу Вищої ради юстиції (конституційний склад — 20 членів).

Відкриває і веде перше засідання Вищої ради юстиції Голова Верховного Суду України до обрання Голови Вищої ради юстиції, а в разі його відсутності — Міністр юстиції України.

До повноважень Голови Вищої ради юстиції належить:

- організація роботи Вищої ради юстиції та головування на її засіданнях;
- координація роботи секцій і членів Вищої ради юстиції;
- призначення засідань Вищої ради юстиції;
- направлення Президентів України подання Вищої ради юстиції про призначення суддів і про звільнення їх з посади;
- загальне керівництво апаратом Вищої ради юстиції;
- розпорядження бюджетними асигнуваннями на утримання і забезпечення діяльності Вищої ради юстиції;
- звітування про витрачання за минулий рік бюджетних коштів, спрямованих на утримання Вищої ради юстиції;
- подання на затвердження Вищої ради юстиції проекту кошторису витрат на наступний рік;
- подання на затвердження Вищій раді юстиції структури та штату секретаріату;
- призначення та звільнення керівника секретаріату Вищої ради юстиції;

-
- підписання прийнятих Вищою радою юстиції рішень;
 - доручення члену Вищої ради юстиції проведення перевірки відомостей, викладених у пропозиціях, зверненнях, скаргах, повідомленнях;
 - призначення на посади та звільнення з посад керівників структурних підрозділів та інших працівників секретаріату, радників і помічників;
 - координування діяльності членів Вищої ради юстиції по виконанню доручень та підготовці відповідними структурними підрозділами секретаріату матеріалів на засідання ради;
 - вирішення або порушення у встановленому порядку питання про присвоєння рангів державного службовця працівникам секретаріату Вищої ради юстиції;
 - видання розпоряджень та наказів;
 - застосування до працівників секретаріату заходів заохочення та дисциплінарного стягнення;
 - інформування Вищої ради юстиції, протягом січня кожного року, про результати її діяльності за попередній рік;
 - представлення Вищої ради юстиції у зносинах із органами державної влади та органами місцевого самоврядування України, підприємствами, установами і організаціями, органами влади інших держав та міжнародними організаціями;
 - затвердження положення про структурні підрозділи секретаріату Вищої ради юстиції, посадових інструкцій та ін.

Як проводиться засідання Вищої ради юстиції?

Засідання Вищої ради юстиції вважається правомочним, якщо на ньому присутні не менш як дві третини від її конституційного складу.

Засідання Вищої ради юстиції проводяться відкрито. Тобто особи, які бажають бути присутніми на засіданні Вищої ради юстиції можуть бути допущені до зали до початку засідання, але при наявності вільних місць.

Що стосується представників засобів масової інформації, які акредитовані при Вищій раді юстиції, то вони проходять до зали засідань на введені їм місця за акредитаційними посвідченнями, а інші журналісти — за списком, поданим прес-службою Вищої ради юстиції, після пред'явлення службового посвідчення.

Закрите засідання проводиться за рішенням більшості від конституційного складу Вищої ради юстиції у разі, коли розгляд звернень, подань, справ, скарг може призвести до розголошення державної чи іншої таємниці, що охороняється законом, або особистого чи сімейного життя осіб, щодо яких вирішується питання, та з інших поважних причин.

На засідання Вищої ради юстиції, як правило, запрошуються суб'єкти подань, звернень, прийнятих до її розгляду.

На засіданні Вищої ради юстиції ведеться протокол.

Присутні на засіданні особи, представники засобів масової інформації, громадяни **зобов'язані**:

- шанобливо ставитись до членів Вищої ради юстиції та інших присутніх у залі;
- виконувати розпорядження головуєчого;
- без дозволу головуєчого не пересуватися по залі, не розмовляти та не створювати інших перешкод веденню засідання.

Рішення приймається більшістю від конституційного складу Вищої ради юстиції, якщо інше не передбачено Законом «Про Вищу раду юстиції». Рішення Вищої ради юстиції приймається у приміщенні, бути присутніми у якому іншим особам, крім членів Вищої ради юстиції, забороняється.

Які акти приймає Вища рада юстиції України?

Вища рада юстиції приймає такі акти:

1. Рішення по суті питань, що впливають з основних повноважень Вищої ради юстиції:

- рішення про внесення подання Президенту України про призначення громадянина України на посаду судді вперше;
- рішення про відмову у внесенні подання про призначення на посаду судді;
- рішення про внесення до органу, який призначив чи обрав суддю, подання про звільнення його з посади;
- рішення у справі про порушення суддею чи прокурором вимог щодо несумісності;
- рішення в дисциплінарній справі щодо судді Верховного Суду України чи судді вищого спеціалізованого суду;
- рішення за скаргю на притягнення до дисциплінарної відповідальності судді апеляційного чи місцевого суду або прокурора;
- рішення про звільнення члена Вищої ради юстиції у випадках закінчення строку, на який його призначено; набрання законної сили обвинувальним вироком суду щодо нього; втрати ним громадянства України; визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим; подання ним за власним бажанням заяви про припинення повноважень; неможливості виконувати свої обов'язки за станом здоров'я при наявності медичного висновку, підтвердженого судом; звільнення з посади, із зайняттям якої він входить до складу Вищої ради юстиції.

2. Процедурні акти:

- ухвали про відкриття дисциплінарного провадження;
- ухвали про затвердження результатів перевірки, що проводилася членом Вищої ради юстиції за пропозиціями, зверненнями, скаргами, повідомленнями;
- ухвали про відкриття провадження у справі про порушення вимог законодавства щодо несумісності;
- рішення про відвід (самовідвід) члена Вищої ради юстиції.

3. Протокольні ухвали з інших питань, які вирішуються на засіданні Вищої ради юстиції.

4. Рішення з питань організації діяльності Вищої ради юстиції.

За невиконання чи несвоєчасне виконання актів Вищої ради юстиції посадові особи несуть відповідальність згідно з законом.

ЗДІЙСНЕННЯ ОКРЕМИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ВИЩОЮ РАДОЮ ЮСТИЦІЇ

Яку роль відіграє Вища рада юстиції України у формуванні суддівського корпусу?

Вища рада юстиції за рекомендацією кваліфікаційної комісії суддів вносить подання Президенту України про призначення громадянина України на посаду судді вперше.

Кандидатура на посаду судді розглядається персонально після доповіді члена Вищої ради юстиції, який діє за дорученням відповідної секції, де попередньо вивчаються матеріали щодо кандидата на посаду судді.

Рішення щодо кандидата на посаду судді приймається на засіданні Вищої ради юстиції відкритим голосуванням. Пропозиція щодо внесення подання Президенту України про призначення суддею вважається прийнятою, якщо за неї проголосувало більше половини від конституційного складу Вищої ради юстиції.

Хто має право звернення щодо подання про звільнення суддів?

До Вищої ради юстиції з пропозицією про прийняття подання про звільнення судді з посади можуть звернутися:

- відповідна кваліфікаційна комісія суддів;
- член Вищої ради юстиції.

Член Вищої ради юстиції, який порушив питання перед Вищою радою юстиції про звільнення з посади судді, не бере участі в голосуванні при прийнятті рішення.

Що означає подання про звільнення судді за загальними обставинами?

Вища рада юстиції за пропозицією кваліфікаційної комісії суддів або за власною ініціативою вносить подання про звільнення суддів з посади до органу, який їх призначив або обрав.

До загальних обставин, за яких суддю може бути звільнено з займаної посади, відносяться:

- закінчення строку, на який його обрано чи призначено;
- досягнення суддею шістдесяти п'яти років;
- неможливість виконувати свої повноваження за станом здоров'я;
- припинення його громадянства;
- визнання його безвісно відсутнім або оголошення померлим;
- подання суддею заяви про відставку або про звільнення з посади за власним бажанням.

Рішення щодо пропозицій про звільнення суддів за перелічених обставин приймається на засіданні Вищої ради юстиції більшістю голосів її членів, які брали участь у засіданні. У разі звернення судді з заявою про звільнення з посади за власним бажанням, Вища рада юстиції вносить подання про звільнення судді з посади до органу, який його призначив або обрав, після попереднього з'ясування дійсного волевиявлення судді, чи не має місце сторонній вплив на нього або примус.

Що означає подання про звільнення судді за особливих обставин?

До особливих обставин, за яких суддю може бути звільнено з займаної посади, відносяться:

- порушення суддею вимог щодо несумісності;
- порушення суддею присяги;
- набрання законної сили обвинувальним вироком щодо нього.

Питання про звільнення судді за таких обставин Вища рада юстиції розглядає після надання кваліфікаційною комісією відповідного висновку або за власною ініціативою. Запрошення судді, справа якого розглядається, є обов'язковим.

Рішення щодо внесення подання про звільнення судді у випадках порушення ним вимог щодо несумісності приймається не менш як двома третинами голосів членів Вищої ради юстиції, які взяли участь у засіданні.

Рішення щодо внесення подання про звільнення судд (у випадку набрання законної сили вироком щодо нього) приймається більшістю голосів членів Вищої ради юстиції від її конституційного складу.

Хто є суб'єктом звернення стосовно порушення вимог законодавства щодо несумісності?

Вища рада юстиції розглядає питання про порушення суддями і прокурорами вимог щодо несумісності їх посад із заняттям діяльністю, забороненою Конституцією України та законами України.

До Вищої ради юстиції з пропозицією розглянути питання щодо несумісності діяльності судді чи прокурора із займаною посадою можуть звернутися:

- 1) народний депутат України;
- 2) Голова Верховного Суду України, голови вищих спеціалізованих судів, Міністр юстиції України — щодо суддів;
- 3) Генеральний прокурор України — щодо прокурорів;
- 4) кваліфікаційні комісії суддів.

Вища рада юстиції на підставі наявних у неї матеріалів має право за власною ініціативою розглянути питання щодо несумісності.

Як Вища рада юстиції України здійснює розгляд питань щодо несумісності?

Вища рада юстиції за поданням суб'єктів звернення стосовно порушення вимог законодавства щодо несумісності розглядає питання про несумісність посади судді із заняттям іншою діяльністю. А за поданням вищезгаданих суб'єктів або пропозицією дисциплінарної колегії прокуратури чи за власною ініціативою Вищої ради юстиції розглядає питання про несумісність посади прокурора із заняттям іншою діяльністю.

Вища рада юстиції може прийняти рішення:

- 1) про визнання заняття суддею або прокурором іншою діяльністю, не сумісною з подальшим перебуванням на посаді судді або прокурора, і запропонувати йому у встановлений Вищою радою юстиції строк визначитися з питанням про продовження роботи на посаді судді або прокурора чи заняття іншою діяльністю з повідомленням Вищої ради юстиції;
- 2) про визнання порушення суддею або прокурором вимог щодо несумісності їх посади із заняттям іншою діяльністю і направити подання відповідним органам про звільнення їх з посади.

Рішення про несумісність посади судді або прокурора із заняттям іншою діяльністю приймається на засіданні більшістю голосів від конституційного складу Вищої ради юстиції. Рішення про несумісність посади судді із заняттям іншою діяльністю є обов'язковим для негайного виконання суддею або підставою для внесення подання про звільнення судді з посади, а про несумісність посади прокурора є обов'язковим для негайного виконання відповідними керівниками прокуратури.

Які підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів?

Вища рада юстиції може притягнути до дисциплінарної відповідальності Голову, заступників Голови та суддів Верховного Суду України, Голову і заступників Голови та суддів вищих спеціалізованих судів на підставі:

1. Порушення суддею присяги.
2. Порушення законодавства при розгляді судових справ.
3. Порушення вимог до судді:
 - не належати до політичних партій та профспілок;
 - не брати участь у будь-якій політичній діяльності;
 - не мати представницький мандат;
 - не обіймати будь-які інші оплачувані посади, виконувати іншу оплачувану роботу, крім наукової, викладацької та творчої.
4. Порушення обов'язків судді:
 - дотримання Конституції та законів України;
 - забезпечення повного, всебічного та об'єктивного розгляду судових справ з дотриманням встановлених законом строків;
 - дотримання службової дисципліни та розпорядку роботи суду;
 - не розголошення відомостей, що становлять державну, військову, службову, комерційну та банківську таємницю, таємницю нарадчої кімнати, відомості про особисте життя громадян та інші відомості, про які вони дізналися під час розгляду справи в судовому засіданні, для забезпечення нерозголошення яких було прийнято рішення про закриті судові засідання;
 - не допущення вчинків та будь-яких дій, що порочать звання судді і можуть викликати сумнів у його об'єктивності, неупередженості та незалежності.

Вища рада юстиції може накласти на суддів такі стягнення:

- догану;
- пониження кваліфікаційного класу.

Які підстави для відкриття дисциплінарного провадження і які стадії провадження?

Підставою для відкриття дисциплінарного провадження є подання члена Вищої ради юстиції за результатами перевірки повідомлень.

Дисциплінарне провадження включає такі стадії:

- 1) перевірка даних про дисциплінарний проступок;
- 2) відкриття дисциплінарного провадження;
- 3) розгляд дисциплінарної справи;
- 4) прийняття рішення.

За наслідками перевірки складається висновок з викладенням фактів і обставин, виявлених під час перевірки, і пропозицій.

Як здійснюється перевірка даних про дисциплінарний проступок?

Перевірка даних про дисциплінарний проступок здійснюється за дорученням Вищої ради юстиції, Голови або його заступника (у випадку виконання обов'язків Голови) одним із членів Вищої ради юстиції шляхом одержання письмового пояснення від судді та інших осіб, витребування та ознайомлення з матеріалами судових справ, одержання іншої інформації від будь-яких органів, організацій, установ, громадян чи їх об'єднань.

За наслідками перевірки складається довідка з викладенням фактичних обставин, виявлених під час перевірки, висновків і пропозицій. З довідкою і матеріалами повинен бути ознайомлений суддя, стосовно якого проводилася перевірка.

Довідка і всі матеріали перевірки передаються до Вищої ради юстиції, яка колегіально вирішує питання про доцільність порушення дисциплінарного провадження.

Які строки відкриття дисциплінарного провадження?

За наявності підстав для дисциплінарного провадження щодо Голови, його заступника чи судді Верховного Суду України, а також Голови, його заступника чи судді вищого спеціалізованого суду дисциплінарне провадження відкривається за постановою ВРЮ в десятиденний строк з дня одержання даних про дисциплінарний проступок судді, а в разі, якщо ці дані потребують перевірки, — в строк, не більший десяти днів з дня закінчення перевірки.

Який порядок розгляду дисциплінарної справи та прийняття рішення?

ВРЮ розглядає дисциплінарну справу на найближчому засіданні ВРЮ після надходження висновку та матеріалів перевірки.

Рішення в дисциплінарній справі приймається за відсутності особи, щодо якої розглядається дисциплінарна справа, шляхом таємного голосування більшістю від конституційного складу ВРЮ і повинно містити назву комісії, прізвище, ім'я, по батькові і посаду судді, який притягається до дисциплінарної відповідальності, обставини дисциплінарного проступку, пояснення судді та відомості, що характеризують його особу, мотиви прийнятого рішення з посиланням на докази, вид дисциплінарного стягнення, застосованого до судді, або підстави закриття справи, а також порядок і строк оскарження рішення.

У разі накладення дисциплінарного стягнення враховуються характер проступку, його наслідки, особа судді, ступінь його вини та інші обставини, що впливають на відповідальність.

Вирішуючи питання про дисциплінарну відповідальність судді, ВРЮ повинна вислухати його пояснення. Розгляд дисциплінарної справи щодо судді за його відсутності допускається лише у разі нез'явлення його на засідання ВРЮ без поважних причин.

Які строки застосування дисциплінарного стягнення?

Дисциплінарне стягнення до судді застосовується ВРЮ не пізніше шести місяців після виявлення проступку, не враховуючи часу тимчасової непрацездатності судді або перебування його у відпустці, але не пізніше року з дня вчинення проступку.

Чи можливе погашення або зняття дисциплінарного стягнення?

Якщо суддю протягом року з дня накладення на нього дисциплінарного стягнення не буде піддано новому дисциплінарному стягненню, він вважається таким, що не має дисциплінарного стягнення. Дисциплінарне стягнення, накладене на суддю, може бути достроково зняте ВРЮ за заявою судді, на якого накладено дисциплінарне стягнення, але не раніше шести місяців з дня накладення стягнення.

Які повноваження Вищої ради юстиції при розгляді скарг на рішення про притягнення до відповідальності суддів, прокурорів?

ВРЮ розглядає скарги на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів спеціалізованих, апеляційних та місцевих судів, а також прокурорів не пізніше одного місяця з дня їх надходження, а в разі додаткової перевірки обставин та матеріалів справи — не пізніше трьох місяців з дня надходження скарги.

Який порядок розгляду скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів?

Скаргу на рішення кваліфікаційної комісії у справі про притягнення до дисциплінарної відповідальності може бути подано до ВРЮ не пізніше одного місяця з наступного дня після вручення судді такого рішення.

ВРЮ може продовжити строк для подачі скарги, якщо визнає, що місячний строк був порушений з поважних причин.

ВРЮ розглядає скарги на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів апеляційних та місцевих судів не пізніше одного місяця з дня їх надходження, а при потребі додаткової перевірки обставин та матеріалів справи — не пізніше двох місяців з дня надходження скарги.

Вища рада юстиції розглядає скарги суддів на рішення кваліфікаційних комісій про притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності і за наслідками розгляду приймає рішення за доповіддю члена дисциплінарної секції Вищої ради юстиції.

Після розгляду скарги судді ВРЮ за наявності для цього підстав може:

- 1) задовольнити скаргу судді, скасувати рішення про притягнення його до дисциплінарної відповідальності і закрити дисциплінарне провадження;
- 2) задовольнити скаргу повністю чи частково і змінити рішення відповідної кваліфікаційної комісії;
- 3) залишити скаргу без задоволення, а рішення відповідної кваліфікаційної комісії — без зміни.

Вирішуючи питання про дисциплінарну відповідальність судді, ВРЮ повинна вислухати його пояснення. Розгляд дисциплінарної справи щодо судді за його відсутності допускається лише у разі нез'явлення його на засідання ВРЮ без поважних причин.

Який порядок розгляду скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурорів?

Вища рада юстиції розглядає скарги прокурорів на рішення про притягнення їх до дисциплінарної відповідальності, керуючись доповіддю члена Вищої ради юстиції, та постановляє рішення.

Скарга прокурора може бути прийнята ВРЮ не пізніше одного місяця після дня вручення йому наказу про притягнення його до дисциплінарної відповідальності. Вища рада юстиції може продовжити строк для подачі скарги, якщо визнає, що місячний строк був пропущений з поважних причин.

Після розгляду скарги прокурора ВРЮ за наявністю для цього підстав може:

- 1) задовольнити скаргу прокурора, скасувати рішення про притягнення його до дисциплінарної відповідальності та закрити дисциплінарне провадження;
- 2) задовольнити скаргу повністю чи частково і змінити рішення органу, що наклав дисциплінарне стягнення;
- 3) залишити скаргу без задоволення, а рішення органу, що наклав дисциплінарне стягнення, — без зміни.

Вирішуючи питання про дисциплінарну відповідальність прокурора, ВРЮ повинна вислухати його пояснення. Розгляд дисциплінарної справи щодо прокурора за його відсутності допускається лише у разі нез'явлення його на засідання Вищої ради юстиції без поважних причин.

Чи має можливості пересічний громадянин захистити свої права та законні інтереси у ВРЮ?

У разі порушення суддею прав і законних інтересів громадянина та з метою притягнення винних до відповідальності через ВРЮ (в межах її компетенції) він може звернутися з відповідним мотивованим повідомленням (заявою) до ВРЮ.

У разі звернення до ВРЮ заяву слід адресувати в канцелярію або ж у відділ прийому громадян. До заяви необхідно додавати матеріали, які підтверджують обставини, викладені в заяві.

Громадянин також може адресувати мотивоване повідомлення (заяву) на ім'я члена або Голови ВРЮ.

Слід зазначити, що ВРЮ, зокрема, дисциплінарна секція, зобов'язана належним чином реагувати на повідомлення громадян, юридичних осіб, ЗМІ про порушення, допущені судьями, розгляд яких є в компетенції ВРЮ.

В подальшому, при наявності достатніх підстав, повідомлені факти детально досліджуються та розглядаються в порядку, зазначеному в попередніх розділах брошури.

Де можна ознайомитись з офіційними матеріалами Вищої ради юстиції?

Офіційні матеріали Вищої ради юстиції публікуються в Бюлетені Верховного Суду України, а у термінових випадках — у газетах «Голос України» та «Урядовий кур'єр».

КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ

Адреса: 04050, м.Київ-50, вул. Артема, 89

Телефон: (044) 238-68-67

Факс: (044) 238-68-66

Електронна пошта: assistant@vru.gov.ua

Інтернет сайт: www.vru.gov.ua

ЗМІСТ

ВСТУП	3
ЗАГАЛЬНА ІНФОРМАЦІЯ ПРО ВИЩУ РАДУ ЮСТИЦІЇ ...	4
Який статус має Вища рада юстиції ?	4
Які нормативно-правові акти регулюють діяльність Вищої ради юстиції?	4
Яка передісторія виникнення такого органу?	4
Які повноваження має Вища рада юстиції ?	5
СКЛАД ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ	6
Як формується склад Вищої ради юстиції?	6
Коли Вища рада юстиції стає повноважною?	6
Які вимоги висуваються до членів Вищої ради юстиції та які обмеження щодо членства?	7
Які гарантії діяльності членів Вищої ради юстиції?	7
Які повноваження члена Вищої ради юстиції?	7
У яких випадках припиняються повноваження члена Вищої ради юстиції?	8
Коли член Вищої ради юстиції не може брати участь у розгляді питання?	9
СТРУКТУРА ВИЩОЇ РАДИ ЮСТИЦІЇ ТА ЇЇ ОРГАНІЗАЦІЇ ..	10
Яка структура Вищої ради юстиції ?	10
Які повноваження здійснюють секретарі секцій Вищої ради юстиції?	10
Голова Вищої ради юстиції	12
Як проводиться засідання Вищої ради юстиції?	13
Які акти приймає Вища рада юстиції України?	14
ЗДІЙСНЕННЯ ОКРЕМИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ВИЩОЮ РАДОЮ ЮСТИЦІЇ	15
Яку роль відіграє Вища рада юстиції України у формуванні суддівського корпусу?	15
Хто має право звернення щодо подання про звільнення суддів?	15
Що означає подання про звільнення судді за загальними обставинами?	16

Що означає подання про звільнення судді за особливих обставин?	16
Хто є суб'єктом звернення стосовно порушення вимог законодавства щодо несумісності?	17
Як Вища рада юстиції України здійснює розгляд питань щодо несумісності?	17
Які підстави притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів?	18
Які підстави для відкриття дисциплінарного провадження і які стадії провадження?	18
Як здійснюється перевірка даних про дисциплінарний проступок?	19
Які строки відкриття дисциплінарного провадження? ...	19
Який порядок розгляду дисциплінарної справи та прийняття рішення?	19
Які строки застосування дисциплінарного стягнення? ...	20
Чи можливе погашення або зняття дисциплінарного стягнення?	20
Які повноваження Вищої ради юстиції при розгляді скарг на рішення про притягнення до відповідальності суддів, прокурорів?	20
Який порядок розгляду скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності суддів? ...	20
Який порядок розгляду скарг на рішення про притягнення до дисциплінарної відповідальності прокурорів?	21
Чи має можливість пересічний громадянин захистити свої права та законні інтереси у ВРЮ?	22
Де можна ознайомитись з офіційними матеріалами Вищої ради юстиції?	22
КОНТАКТНА ІНФОРМАЦІЯ	22

Видавництво ТОВ «ІКЦ „Леста“»
 м. Київ, бул. Дружби народів, 22, к. 21
 тел. 269-73-94, 269-07-32.

Підписано до друку з оригінал-макету 12.11.2004.
 Формат 60х84/16. Гарнітура Newton. Папір офсетний.
 Умовн.-друк. арк. 1,4. Обл.-вид. арк. 1,1. Наклад 3000
